

**NACIONALINĖS SVEIKATOS TARYBOS POSĖDŽIO
DĖL SOCIALIAI PAŽEIDŽIAMŲ GRUPIŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMO PERSPEKTYVŲ
LIETUVOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOJE**

NUTARIMAS

2019 m. vasario 27 d. Nr.-1

Vilnius

Nacionalinė sveikatos taryba (toliau – Taryba), pripažindama Lietuvos sveikatos 2014 – 2025 m. strategijoje iškeltų tikslų įgyvendinimo svarbą, 2019 m. vasario 27 d. organizavo posėdį, kuriame dalyvavo Seimo Sveikatos reikalų komiteto nariai, Tarybos nariai, Sveikatos apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, kitų institucijų atsakingi darbuotojai bei nevyriausybinių organizacijų atstovai. Taryba, išklausiusi pranešimus apie Jungtinių Tautų (toliau – JT) rekomendacijas dėl negalią turinčių asmenų teisių užtikrinimo sveikatos priežiūros sistemoje, o taip pat pranešimą apie nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą teikiant kompleksines paslaugas socialiai pažeidžiamoms grupėms, posėdžio dalyvių pasisakymus ir diskusijas, konstatavo, kad socialinio teisingumo užtikrinimo ir socialinės atskirties problemos, teikiant sveikatos priežiūros paslaugas, vis dar išlieka aktualios ir turėtų būti sprendžiamos tiek nacionaliniame, tiek vietos savivaldos lygmenyje. Taip pat Taryba atkreipė dėmesį, jog trūksta holistinio požiūrio siekiant užtikrinti socialiai pažeidžiamų grupių teises, nepakankamas tarpinstitucinis, tarpsektorinis bendradarbiavimas ir veiksmų koordinavimas, per mažai į problemų sprendimą įtraukiamos nevyriausybinių organizacijų, nėra aiškaus numatytų priemonių įgyvendinimo mechanizmo, veiklų finansavimo. Taryba siūlo:

LR Seimui, LR Vyriausybei:

- atkreipti dėmesį į JT Neįgaliųjų teisių Konvencijos (toliau – Konvencija) nuostatų sveikatos srityje įgyvendinimą, nes sveikatos paslaugų prieinamumas, tinkamų sąlygų pritaikymas, specifinių priemonių taikymas, nediskriminavimas dėl negalios ir lygybės užtikrinimas yra Lietuvos valstybės tarptautinis įsipareigojimas pagal Konvenciją, ypač jos 5 ir 25 straipsnius;
- plėtoti alternatyvios komunikacijos priemones klausos (gestų kalba, tekstas, informacinės technologijos), regos (garsinė informacija, Brailio raštas, informacinės technologijos), intelekto negalią turintiems asmenims (lengvai suprantama kalba) (21 Konvencijos straipsnis);
- atkreipti dėmesį į ypač pažeidžiamų negalią turinčių asmenų grupių – moterų ir vaikų – pažeidžiamumą, dėl jų negalios ir lyties, ypač apsaugant nuo prievartinės sterilizacijos ir kontracepcijos, kas prieštarauja asmens integralumo, t. y. vienam esminių žmogaus teisių, principui. Ypač tai aktualu psichosocialinę ir/ar intelekto negalią turinčioms moterims ir mergaitėms, o

ypatingai patalpintoms įvairiose globos ir specialiose ugdymo institucijose bei vaikams, užtikrinant ankstyvosios intervencijos paslaugas;

- pakviesti atsakingų Lietuvos institucijų atstovus, taip pat žmogaus teisių ekspertus bei bioetikos specialistus apsvarstyti JT Neįgaliųjų teisių komiteto kvietimą nepasirašyti Europos Tarybos Oviedo Konvencijos papildomą protokolą ir pateikti savo išvadas. JT Neįgaliųjų teisių komiteto pateiktame dokumente konstatuojama, kad rengiamas Europos Tarybos Oviedo Konvencijos papildomas protokolą iš esmės prieštarautų žmogaus teisių standartams, numatytiems JT Neįgaliųjų teisių konvencijoje, nes protokole ne tik naudojama diskriminacinė psichosocialinė negalia turinčius žmones įvardijanti terminologija, bet įteisinamas prievartinis sulaikymas ir gydymas, vietoje to, kad būtų skatinama psichikos ligų prevencija ir pagalba, įskaitant alternatyvius pagalbos modelius bendruomenėje. JT Neįgaliųjų teisių komiteto požiūriu, Oviedo Konvencijos papildomas protokolą pažeidžia JT Neįgaliųjų teisių konvencijos 12, 13, 14, 17 ir 25 straipsnius.

Sveikatos apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoms:

- užtikrinti efektyvų Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų veiklų koordinavimą, formuojant su socialiai pažeidžiamų grupių teises užtikrinančių paslaugų teikimu susijusią politiką;
- įtraukti į sprendimų priėmimą socialiai pažeidžiamas grupes atstovaujančias nevyriausybinės organizacijas;
- harmonizuoti skirtingų teisės aktų, kurie reglamentuoja integralios pagalbos paslaugų (tiek socialinių, tiek sveikatos priežiūros paslaugų) teikimą namuose, nuostatas;
- parengti sisteminį dokumentą dėl integralių paslaugų teikimo, numatant ir paskirstant užduotis, finansinius išteklius visoms valstybės institucijoms, nevyriausybiniams organizacijoms, bendruomenėms;
- tobulinti licencijavimo integruotoms paslaugoms teikti tvarką, ypač atkreipiant dėmesį į reikalavimus dėl patalpų atitikimo higienos normoms, tuo atveju kai paslaugas teikia nevyriausybinių organizacijų atstovai asmens namuose;
- inicijuoti atskirą darbinį susitikimą, kuriame dalyvautų skirtingų suinteresuotų pusių: Seimo Sveikatos reikalų, Socialinių reikalų ir darbo komitetų, Nacionalinės sveikatos tarybos, Sveikatos apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, akademinės bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų atstovai. Susitikime būtų aptarti ir pristatyti jau esami bei planuojami pokyčiai, kurie turėtų padaryti proveržį integralios pagalbos teikimui namuose.

Lietuvos savivaldybių asociacijai:

- skatinti savivaldybes ir siekti, kad teisiškai būtų įtvirtinta, jog į integruotų paslaugų teikimą aktyviau būtų įtrauktos nevyriausybinės organizacijos ir asmenys galėtų patys pasirinkti norimą paslaugų tiekėją.

Pirmininkas

Stasys Žirgulis